

Propostes per a la transició ecosocial

Attac Mallorca 2026

1. Objectius generals

Després de centenars d'anys d'explotació contínua del planeta per part de la humanitat, hem arribat a una situació límit: molts dels recursos naturals s'esgoten, la degradació mediambiental està assolint nivells insuportables i la desigualtat social continua creixent tant entre països com dintre d'ells. Està clar que el sistema socioeconòmic necessita canvis profunds que posaran a prova la capacitat d'adaptació de l'ésser humà com a espècie i com a societat.

En resum, hem d'aprendre a **viure a partir de principis fermes**, establerts a llarg termini, i no permetre que els capritxos personals dels gestors polítics i econòmics ens allunyin d'aquest camí:

- a. Hem d'assumir els límits físics del nostre planeta.** El món es finit en molts sentits: els recursos materials, l'energia disponible i la capacitat d'absorció de residus tenen límits biofísics que no poden ser ignorats sense conseqüències.
- b. Incorporar el protagonisme imprescindible del feminisme.** La sostenibilitat de la societat humana depèn que sapiguem construir un futur més just per a tothom, de que sapiguem superar l'herència patriarcal i de que replantegem el treball de cures per aconseguir una societat igualitària i equilibrada.
- c. Garantir els drets humans com a sòl social universal.** No podrem construir un món més just sense satisfer els drets de totes les persones en igualtat i equitat.
- d. Exercir la responsabilitat ambiental i intergeneracional.** L'activitat socioeconòmica d'una part no s'ha d'establir sobre la colonització i l'apropiació dels recursos d'una altra, ni tampoc comprometre la disponibilitat de recursos de les generacions futures. La nostra estructura productiva ha de ser sostenible en el temps.
- e. Democratitzar tota la societat.** Cal avançar cap a una cultura participativa real, amb una ciutadania formada, informada i amb capacitat efectiva de decisió.
- f. Redefinir els límits de l'esfera econòmica** que actualment està eclipsant la resta d'estructures politico-socials. L'economia ha d'estar al servei de la vida i no al contrari. La mercantilització de tots els àmbits de l'existència desplaça els valors socials, augmenta la desigualtat i debilita la cohesió col·lectiva. Això representa un obstacle immens al canvi.

2. Anàlisi de la situació de partida

El sistema capitalista globalitzat s'ha estructurat al voltant del creixement econòmic permanent, l'extractivisme i l'expansió constant del consum. Això du riquesa al Nord Global a canvi de l'explotació sense límit dels recursos naturals de la resta del món, estenent la pobresa i la

desigualtat arreu del món. Fins i tot en el sisè informe de l'IPCC publicat entre 2021 i 2022, es manifesta explícitament que el sistema actual és incompatible amb l'estabilitat climàtica i, a la llarga, amb la vida; per això cal apostar pel **decreixement en l'esfera material** de l'economia com a únic camí **per evitar un col·lapse**.

La identificació del creixement del PIB amb el progrés ha conduït a rebutjar totes les traves al creixement, inclosos els límits físics que imposa la natura. Es una espiral, que a vegades idealitzam com a "acceleració tecnològica", però que realment submergeix a la població en una precarització, indefensió i inseguretat creixents que li impedeixen prestar atenció a problemes que vagin més enllà de la subsistència diària. **La democràcia i la consciència social es van dissolent** i la societat deixa d'atendre la que era la seva finalitat fonamental: tenir cura del present i del futur dels seus ciutadans.

2.1. Principals processos socials, mediambientals i institucionals

El problema central que fa insostenible l'anomenat "estil de vida occidental" es manifesta en els **grans excessos del nostre sistema productiu** (societat de consum):

- Sobreproducció industrial i alimentària que comporta idèntics excessos en la generació de residus i en contaminació i te un fort impacte ecològic.
- Sobreexplotació de terres, aigües, energia i matèries primeres.
- Pèrdua accelerada de biodiversitat i degradació d'ecosistemes.
- Financiarització de l'economia i predomini de l'especulació.
- Augment sostingut de la desigualtat social.
- Marginació estructural de les dones i precarització del treball de cures.
- Regressió democràtica mitjançant concentració mediàtica i manipulació informativa.
- Pèrdua de valors (socials, democràtics...) i de memòria històrica.
- Pèrdua de funcions del poder polític, sotmès al poder econòmic.

Aquests processos no són aïllats: formen part d'una mateixa dinàmica sistèmica.

2.2. Acceleració de molts dels problemes socials i mediambientals

En les darreres dècades s'ha intensificat:

- L'apropiació privada dels béns comuns (aigua, terra, recursos naturals).
- La signatura de tractats comercials que afavoreixen grans inversors i limiten la sobirania democràtica a través dels tribunals privats (ISDS).
- La superació continuada de la capacitat regenerativa del planeta (**petjada ecològica equivalent a 1,8 planetes**, segons WWF).
- L'augment de migracions i tensions socials associades a les crisis econòmica i climàtica.
- Precarització de serveis públics essencials com sanitat, educació i transport.

A més a més, l'acceleració de l'activitat humana comporta l'augment de **processos de destrucció accidental, no desitjada**, com incendis, sequeres, riades, contaminació de terres i aigües, extinció d'espècies necessàries (pol·linitzadors...), augment d'espècies invasores (peixos de riu, abelles, vespes, virus i bacteris), epidèmies i plagues climàtiques (processionària, escarabat de la patata...), etc. El sistema productiu amaga aquests problemes externalitzant els seus costos,

però al final ho paguem entre tots i aviat el problema serà tan gran que ja no se podrà amagar.

2.3. Riscos socials i mediambientals per al nostre futur

Si no es produeix un canvi profund, els riscos són evidents:

- Superació de punts de no retorn ecològics.
- Col·lapse de sistemes alimentaris, energètics o sanitaris.
- Atès que les energies renovables mai no podran cobrir el nivell de consum actual, s'ha plantejat el retorn a l'energia nuclear clàssica, amb els riscos que ja coneixem.
- Conflictes pels recursos i inestabilitat geopolítica.
- Derives autoritàries en contextos de crisi sostinguda.

Sense equitat alimentària i energètica, sense una reducció important de la desigualtat, no sembla factible una transició pacífica cap a una societat sostenible, que necessàriament haurà de revisar el seu sistema productiu i els seus models de distribució i consum en un termini molt curt (10 o 15 anys)

Molts d'aquests problemes desborden la capacitat de resposta tant de l'individu com dels Estats o de la majoria d'organismes multinacionals. Són problemes globals i complexos que exigeixen una resposta global i multilateral. El futur depèn de la nostra capacitat de reacció i que siguem capaços de recuperar l'equilibri perdut. L'IPCC estima que només disposam d'aquesta dècada; per tant, hem d'actuar tan ràpidament com sigui possible. El futur dependrà de la nostra capacitat de reacció i de la nostra resiliència.

3. Propostes generals

Si volem organitzar una resposta global a aquest escenari, necessitam definir molt millor l'objectiu que proposam, tant pel que fa a l'organització social com al sistema econòmic que haurien de substituir als actuals.

3.1 Objectiu: una Nova Societat

És necessari un canvi de paradigma civilitzatori, cultural i ecosocial que ens condueixi cap a una nova societat no capitalista, igualitària, solidària, democràtica, social i ecofeminista, que ens permeti viure en aquest planeta en pau amb tots els organismes vius i respectant l'entorn natural; on el treball deixi de ser una mercaderia i la finalitat de l'economia sigui la satisfacció de les necessitats humanes i no l'acumulació de capital.

El camí a seguir no és únic, però l'objectiu general si ho és: desenvolupar models productius i estructures socials ecològicament sostenibles a llarg termini, esperam que basats amb la cohesió social i l'organització democràtica.

Noltros proposam una economia i una producció agrària i industrial orientades a cercar una qualitat integral de la vida. Hem de créixer en benestar i en justícia, i per això creiem que no hi ha altre camí que reduir l'esfera material de l'economia, diversificant els sectors econòmics i aprenent a viure amb menys.

Els serveis essencials (educació, sanitat, serveis socials, habitatge, crèdit i serveis financers, energia, aigua, telecomunicacions i transport públic) han de ser accessibles a totes les persones i proveïts per l'Estat o per entitats públiques.

3.2 Eines disponibles per a la transició

Anomenam **Transició Ecosocial** el procés de transformació de la societat actual cap a una Nova Societat centrada en la vida i la sostenibilitat.

- Entenem que, per a la transformació ecosocial, és fonamental, en primer lloc, la mobilització popular i de les organitzacions socials, tant en la pressió davant els poders públics com en l'exigència de transformacions profundes dels organismes i institucions implicats en la problemàtica eco-social.
- Aquesta mobilització exigeix formació, informació i conscienciació de la població, i necessita comptar amb el suport de les administracions.
- A nivell internacional es necessiten les eines de l'ONU (UNICEF, COP, ODS, FAO...), que hauran de reformar-se dràsticament per no continuar essent, com fins ara, un suport del *statu quo*.
- Qualsevol proposta que pretengui aconseguir aquesta Transició Ecosocial haurà de concretar-se en iniciatives relatives, al menys, a quatre àmbits: **la transició energètica, la productiva, l'educativa i l'econòmic-social**, tal com estableix l'ONU a molts dels seus documents.
- La transició ecosocial ha de ser global o no serà.

3.3 Propostes per al control social dels processos de transició i per una nova governança

Les primeres mesures a adoptar haurien de centrar-se precisament en l'organització del procés de transició i, per tant, en la reestructuració de les Organitzacions Globals amb aquesta finalitat:

1. Crear mecanismes de control i regulació, amb obligacions i responsabilitats democràtiques, per **transformar les institucions financeres** internacionals (BM, FMI, OCDE, BCE, etc.), nacionals (banca pública, caixes d'estalvi, fons d'inversió...) i locals.
2. Controlar les finances i les inversions, especialment aquelles vinculades amb processos de transició ecològica.
3. **Crear tribunals penals** nacionals i internacionals que sancionin i reparin les infraccions dels drets humans, ecològics i climàtics.
4. Establir acords globals vinculants i transversals sobre el canvi climàtic i la sostenibilitat, **amb mecanismes sancionadors**.
5. Crear mecanismes de representativitat de la societat civil que permetin fer el seguiment i control d'aquestes noves estructures, incloent-hi la vigilància expressa de les empreses transnacionals, el poder actual de les quals els permet eludir les normes o establir-ne de pròpies.
6. Impulsar i promoure Organitzacions Globals amb capacitat executiva, legislativa i judicial que permetin coordinar el procés de transició ecosocial i garantir la participació, l'accessibilitat, la transparència i la rendició de comptes.

3.4 Dificultats generals per a aquesta transició

- A la pràctica, aquestes iniciatives es troben fortament bloquejades per interessos econòmics, polítics i socials, i presenten una estructura molt fragmentada per les fronteres dels Estats, que hauran d'anar-se superant en el termini més breu possible mitjançant la col·laboració internacional.

- Els milions d'habitants dels països enriquits tancam els ulls per no veure l'enorme desigualtat que genera el nostre estil de vida, i això bloqueja qualsevol intent real de lluitar contra la resta de problemes globals. Hem de fer el primer pas en la transició ecosocial i deixar d'exigir als altres, des del privilegi, la condescendència i la superioritat que atorga el poder, allò que nosaltres no feim.
- Les democràcies liberals com la nostra no estan preparades per a canvis productius que afectaran directament una gran majoria de la població (canvis de feina, d'habitatge, pèrdues econòmiques...), per la qual cosa és imprescindible **reforçar com més aviat millor els drets bàsics** per poder iniciar els processos de transició sense que es desmoroni l'estructura social:
 - Dret a una Renda Mínima, superant els sistemes actuals, sempre centrats en el control de la vida de les persones necessitades, la restricció a mínims intencionadament insuficients i a la marginació de més del 50% dels necessitats a través de les barreres burocràtiques, fent cas omís a drets constitucionals com els de prestacions socials en cas d'atur (art. 41).
 - Dret a l'habitatge reconegut per la constitució (art. 47) i per la Declaració del Drets Humans (DDHH) però mai desenvolupat per els legisladors.
 - Dret a una feina digna reconegut per la constitució (art. 35) i a una remuneració suficient.
- Per a una transició justa creiem imprescindible que les administracions
 - fomentin noves estructures productives centrades en petites i mitjanes empreses, d'economia social i solidària, cooperatives, etc., vinculades a l'anomenada economia de proximitat i del bé comú,
 - fomentin i subvencionin feines (ara denominades verdes) relacionades amb la restauració natural, la reforestació, la rehabilitació energètica, la depuració, la recuperació de lleres, els drenatges sostenibles a les ciutats, processos participatius (que també generen ocupació), etc.
 - subvencionin les feines de cures, actualment depenents majoritàriament del voluntarisme i que la visió patriarcal de la societat descarrega majoritàriament sobre el gènere femení.
- Hi ha molts condicionants culturals (considerats freqüentment ideològics) que impedeixen qualsevol progrés seriós, com la manca d'informació sobre aquestes qüestions, una educació centrada en la productivitat, la competitivitat i l'individualisme, una economia centrada en el creixement o una democràcia reduïda al dret a votar cada quatre anys i basada en la confrontació i l'espectacle mediàtic.
- I, sens dubte, si volem assolir aquests objectius i especialment si entenem la urgència dels canvis proposats, serà necessari forjar aliances profundes amb altres organitzacions de la societat civil (OSC) que treballen en el mateix sentit. La divisió és feblesa; per tant, la unitat i la col·laboració amb aquests moviments són objectius estratègics fonamentals.

4. Propostes concretes per afrontar l'emergència ecosocial

Hem dit que la Transició Ecosocial s'haurà de concretar en propostes relatives a quatre àmbits: la transició econòmico-social, energètica, productiva i educativa. Dur aquestes propostes a la

realitat requerirà també un control social i una nova governança.

4.1 Propostes generals relatives a la regulació de la producció i el comerç

A nivell global, la fase neoliberal del capitalisme s'ha caracteritzat per deixar en mans dels mercats la seva suposada autoregulació, cosa que, clarament, no és possible. En conseqüència és fonamental que **els Estats recuperin la seva capacitat de regulació** i per això és necessari:

1. **Revertir la deslocalització de la producció.** Fomentar la resiliència dels països, tant del Sud Global com del Nord. És un procés que haurà de ser gradual, per no generar desequilibris socials als països actualment productors.
2. **Posar fi als tractats de comerç i inversió** neoliberals i reparar-ne les conseqüències negatives (explotació, espoli i contaminació).
3. Establir mesures fiscals que limitin els monopolis distributius, així com impostos globals que desincentivin la **deslocalització de serveis**.
4. Prohibir **l'estímul del consumisme** a través de la publicitat (directa o encoberta).

4.2 Propostes econòmiques i socials

Davant el problema de l'escassetat de molts recursos, urgeix reorganitzar la societat per afrontar-ne la gestió i organitzar una transició transparent i justa. Per això cal revisar moltes de les estructures actuals amb els clars objectius d'una vida digna i l'equilibri amb la natura, es a dir: **la vida al centre**.

La democràcia formal actual no disposa d'eines per conduir aquests canvis. Necessitam democràcies directes i participatives, en què la ciutadania se senti implicada i amb capacitat de decisió i de pressió sobre els governs.

En conseqüència, plantejam les propostes globals i locals següents:

1. **Repartir el Treball** mitjançant la reducció de la jornada laboral i recuperant l'antic eslògan, "treballar menys per treballar tothom". La jornada laboral de 30 hores/setmana hauria de ser una realitat ja. Una jornada diària de 6 hores permetria disposar de més temps per a la cura dels altres, per a l'oci, per a la formació i per a les relacions interpersonals, en definitiva, per gaudir més del nostre temps i de la vida.
2. Elaborar una proposta de **Treball Garantit** en la qual l'Administració Pública és el que contracta com a últim recurs bàsicament en activitats del tercer sector i d'inserció de persones vulnerables, en cura del territori, del medi ambient i de les persones, especialment de la tercera edat, en activitats d'oci i cultura, etc.
3. Fomentar **l'Economia Social i Solidària** en la contractació pública d'indústries i d'empreses per promoure el seu desenvolupament acompanyant el món cooperatiu des del seu inici.
4. Diversificar la nostra economia impulsant el sector primari i altres sectors productius eco-socials que transitin cap a la sobirania alimentària i promoguin una bona gestió agroecològica i forestal, desenvolupant una agroramaderia sostenible i ambientalment regenerativa.
5. Prioritzar polítiques de **rehabilitació d'edificacions** dels nuclis urbans front a la construcció d'obra nova
6. **Limitar el nombre de places turístiques**, regulant i limitant l'accés a l'illa per via marítima i

aèria així com l'afluència de vehicles de motor.

7. Recuperar i retenir la **gestió pública de l'aigua**, limitant l'ús d'agropesticides que contaminen els aqüífers i promoure alhora una cultura de l'aigua orientada al seu ús responsable.
8. Fomentar la **reducció de residus en origen** i la seva reutilització impulsant el desenvolupament d'una indústria local del reciclatge.
9. Impulsar l'**Atenció Sociosanitària** com a eix aglutinador de diverses àrees d'atenció sanitària, dotant-la de recursos suficients impulsant la gestió d'una política de Salut Pública orientada cap a la salut alimentària, laboral, ambiental, epidèmica, etc. Per aconseguir-ho cal dotar també de pressupostos específics l'àrea de Salut Mental i acabar amb la privatització dels recursos.
10. Reactivar una vertadera **Educació Pública** i reduir els concerts educatius amb centres de titularitat privada. Cal una Educació Pública basada en valors de participació, cooperació, justícia social i esperit crític impedint que la bretxa digital sigui un factor de desigualtat social i defugint de la progressiva burocratització i censura ideològica a la que es veu cada vegada més abocada segons una pretesa objectivitat que en realitat pretén reproduir el sistema vigent. També és necessari recuperar la Universitat com a centre de docència, de coneixement, de debat i d'innovació amb l'esperit crític que sempre l'havia caracteritzat. Cal incentivar una investigació científica lliure de pressions econòmiques privades i d'interessos empresarials.
11. Garantir **el Dret a l'habitatge** establint un sostre de preu de lloguer per a zones urbanes d'emergència residencial i augmentant el parc immobiliari públic destinat a lloguer social com a habitatge de protecció oficial, així com alternatives d'habitatge per a les persones sense sostre que ho desitgin. Fomentar el desenvolupament de projectes cooperatius d'habitatge amb serveis en cessió d'ús per a persones grans.
12. **Potenciar els Serveis Socials** per tal de reduir les esperes, incrementant els Serveis d'Atenció Integral a Domicili com a possible alternativa a les residències amb un augment del nombre d'equips de professionals que realitzen les valoracions i que, alhora, puguin fer un seguiment de les ajudes econòmiques que s'atorguen amb un itinerari d'inserció.
13. Assegurar la compatibilitat i la complementarietat de l'**Ingrés Mínim Vital** amb una Renda Mínima Garantida per als col·lectius més vulnerables que permeti superar el llindar de la pobresa i la cobertura efectiva de les necessitats bàsiques.
14. **Regularització** de totes les persones extracomunitàries que resideixen a les Illes
15. Fomentar **Assemblees Ciutadanes Sectorials** per a la presa de decisions col·lectives exigint el compliment d'un compromís per part de les institucions de govern de la nostra Comunitat de prendre com a vinculants les propostes aprovades a l'Assemblea Ciutadana amb un mínim del 90% de vots favorables.
16. **Recuperar els barris** com a eix de la vida comunitària a través de la potenciació dels Casals, proposant activitats culturals a peu de carrer i oferint temps i espai per als contactes entre les persones.

4.3 Propostes relatives a l'energia

La necessitat d'abordar el canvi de model energètic és una qüestió coneguda des de fa dècades

i que, tanmateix, no progressa al ritme necessari. Normalment es prioritzen els aspectes econòmics (creixement, comerç...) per damunt de la transició energètica. Les grans empreses oculten o minimitzen el seu impacte sobre el problema climàtic-energètic, i els polítics actuen sense la convicció i determinació necessàries, atesa la seva dependència d'aquelles.

Per tot això, seria necessari actuar sobre els punts següents:

1. Rebaixar dràsticament el consum d'energia per poder reduir realment les emissions.
2. Planificar el tancament de les centrals elèctriques de combustibles fòssils (15 anys).
3. Desenvolupar molt més el sector de les energies renovables, impulsant la creació d'una empresa pública de generació i distribució d'energia amb renovables evitant la pèrdua de sòl agrari productiu.
4. Establir l'obligatorietat de generació d'aigua calenta solar i d'aprofitament de les teulades urbanes i totes les infraestructures públiques per a la producció d'electricitat, reforçant l'autoconsum urbà.
5. Reduir dràsticament el parc automobilístic (privat) mundial, nacional i local abans de 2030.
6. Prioritzar els sistemes de mobilitat basats en **el transport públic** que promoguin el transport col·lectiu a nivell urbà i interurbà. Crear xarxes ferroviàries que equilibrin i vertebrin el territori.
7. Desenvolupar i fomentar una xarxa adient de bicicletes i de vianants que ajudi a reduir el parc de vehicles privats.
8. Reduir el trànsit aeri i marítim al mínim imprescindible, restringint el turisme de masses i el consum de llunyania, especialment en el sector alimentari, promovent el consum de temporada i de proximitat.
9. Assegurar l'accés a l'energia bàsica com a dret inqüestionable.
10. Potenciar la descentralització i l'autoconsum energètic, avançant cap a la sobirania energètica.

4.4 Propostes concretes relatives a la producció

Una vegada reestructurades les Organitzacions Globals (vegeu epígraf 3.2 i 3.3) i reforçada la seguretat econòmic-social de tota la ciutadania (vegeu epígraf 3.4), arribam al nucli de la transició: la necessitat de reformar totes les activitats productives. **La Transició Productiva** està estretament lligada a l'Energètica i, com aquesta, afecta tots els sectors de la nostra societat. L'objectiu és revertir la situació actual (vegeu epígraf 2) fins assolir un nivell acceptable de sostenibilitat.

Seria, per tant, necessari actuar en els sectors següents:

4.4.1 Agricultura, Ramaderia i Pesca

Consideram urgent:

1. Treballar per la desaparició dels grans agronegocis altament destructors de la biodiversitat i propiciar una agricultura amb tècniques sostenibles i de proximitat, d'acord amb els ecosistemes locals.

2. Estimular la varietat i l'intercanvi de llavors per garantir la pervivència de les espècies autòctones.
3. Posar fi als drets de propietat intel·lectual sobre la biodiversitat.
4. Prohibir les explotacions ramaderes industrials i estimular la ramaderia extensiva com a protectora de la biodiversitat i del paisatge. Promoure la disminució del consum de proteïna d'origen animal.
5. No destruir paratges naturals per crear noves terres de cultiu. Recuperar àmplies zones d'arbrat, boscos i selves.
6. Establir mecanismes de seguiment i control per al compliment de les regulacions de les aigües nacionals i internacionals, aprofundint en la preservació dels ecosistemes més vulnerables, penalitzant la contaminació marina, obligant a respectar els cicles naturals dels bancs de pesca i a emprar mitjans de pesca no destructius amb el fons marí.

4.4.2 Indústria i extracció de matèries primeres

Consideram urgent:

1. Avançar cap a un model productiu independent d'energies fòssils i de materials finits.
2. Limitar els processos extractivistes, creant dinàmiques de reciclatge de materials per part de les mateixes empreses productores.
3. Prohibir l'obsolescència programada. Els fabricants han de facilitar la reparació i el reciclatge dels seus productes. L'administració ha de posar a l'abast de la ciutadania mecanismes per reciclar, reparar, reutilitzar i reduir.
4. Incentivar la investigació en la renaturalització dels processos productius.
5. Limitar dràsticament el consum de materials i productes no renovables.

4.4.3 Mercats d'emissions i gestió de residus

Consideram urgent:

1. Combatre la contaminació com a principi ètic fonamental. Desenvolupar una regulació que garanteixi l'agreujament penal dels delictes contra la natura. Qui contamina ha de netejar, reparar i compensar.
2. Reduir dràsticament l'emissió de gasos d'efecte hivernacle, així com prohibir immediatament les subvencions públiques a les energies fòssils i a l'energia nuclear.
3. Posar fi a la trampa dels mercats d'emissions de CO₂, que concedeixen drets a contaminar a aquells que poden pagar.
4. Disminuir la utilització innecessària dels plàstics i eliminar o reduir dràsticament els d'un sol ús.
5. Fomentar la investigació i l'aplicació de tecnologia en productes biodegradables, especialment en l'àmbit del compostatge comunitari.
6. Les empreses han de ser responsables de tot el cicle de vida dels productes, utilitzant dissenys i materials que en prevegin el reciclatge.
7. La instal·lació d'abocadors ha d'estar estrictament determinada pel que fa a la seva dimensió i localització, amb criteris de minimització dels impactes mediambientals i socials, evitant en qualsevol cas les zones de sacrifici.

4.5 Propostes per a la transició educativa

Amb tot el que s'ha exposat en aquest document, és clar que per assolir la Nova Societat es requereix una reforma educativa en profunditat que formi persones més sociables i col·laboratives, capaces d'assumir col·lectivament la responsabilitat de la sostenibilitat. Per això han d'entendre a fons el problema ecosocial al qual ens enfrontam i assumir-lo com a propi, contribuint a construir una societat resilient i a corregir els danys ecològics i climàtics generats pel sistema productiu actual, que no respecta els límits planetaris.

No ens podem permetre una educació que promogui valors neoliberals tan negatius com l'individualisme, la competitivitat i el patriarcat, en detriment de valors humanistes i culturalment diversos.

Aquest procés de Transició Educativa no es limita, per tant, a l'ensenyament reglat, sinó que abasta tots els àmbits en què l'individu es forma i s'informa, al llarg de tota la seva vida.

L'educació per a la sostenibilitat és una eina imprescindible per a aquest canvi social i s'ha de posar en marxa com més aviat millor a tot el planeta i a tots els nivells, amb la mateixa urgència que la transició energètica.

Tot i que l'educació és un procés molt complex, podem assenyalar alguns punts que no hi han de faltar:

1. Democràcia de proximitat: assemblees climàtiques, polítiques i educatives que reorientin la societat cap a un model més participatiu i responsable.
2. Mitjans d'informació independents que atenguin especialment les necessitats socials i que controlin (analitzin i critiquin) com s'apliquen els acords adoptats.
3. Promoure campanyes dirigides a la població adulta per reforçar línies d'opinió positives i actives envers la sostenibilitat.
4. Difondre a tots els nivells objectius clars i propostes concretes encaminades a la transició ecosocial.
5. Implementar continguts transversals sobre sostenibilitat dins el sistema educatiu.
6. Educar per a un consum sostenible que exigeixi productes pensats per a una llarga durada, per a la seva possible reparació i per al reciclatge final.
7. Donar una àmplia difusió a la informació científica sobre l'estat mediambiental del planeta.
8. Millorar la informació i la transparència en els temes ecosocials, posant fi a la manipulació interessada i a les notícies falses que entorpeixen i dificulten els processos de transició.

5. Propostes per a fomentar l'Economia Blava Regenerativa a Balears

Les Balears, al ser un arxipèlag, depèn intrínsecament del mar per les seves activitats econòmiques (turisme, transport, lleure etc.) i en conseqüència tenen un important potencial a l'Economia Blava, amb importants desenvolupaments de recerca bàsica i aplicada i gestió, amb moltes institucions públiques que treballen en aquest sentit: UIB, CSIC (IEO, IMEDEA, IFISC), SOCIB, LIMIA, DG Medi Marí, DG Pesca, etc. Es un sector més conscienciat que altres front als problemes de sostenibilitat i conservació i per tant que pot impulsar un model econòmic que

combina la regeneració i protecció dels sistemes costaners i marins amb activitats econòmiques sostenibles, justes per a la prosperitat dels habitants i respectuoses amb el planeta, ara i en el futur especialment adient per illes (UICN 2024).

Economia Blava Regenerativa, àrees econòmiques emergents

1. Aqüicultura sostenible

- **Aqüicultura multitròfica integrada (IMTA):** Producció de peixos, mol·luscs i algues en sistemes que optimitzen recursos i redueixen impacte ambiental.
- **Cultiu d'algues marines:** Producció per a alimentació, biocombustibles, productes farmacèutics i cosmètics.
- **Aqüicultura en alta mar:** Granges marines avançades amb tecnologia per maximitzar producció i minimitzar impacte.

Existeix el LIMIA i un centre a Es Carnatge que desenvolupen activitats en aquest àmbit. Desenvolupament possible, però limitat per l'oligotròfia del Mediterrani.

2. Economia circular aplicada a l'oceà

- **Reciclatge de plàstics marins:** Recollida i reutilització per reduir la contaminació oceànica.
- **Reutilització de subproductes marins:** Transformació de residus de pesca i aqüicultura en bioplàstics, fertilitzants o aliments.

Per desenvolupar. Es podrien explotar les salmorres de les dessalinitzadores per obtenir productes químics.

3. Carboni blau

- **Projectes de captura de carboni blau:** Protecció i restauració de praderies marines i marjals com a embornals de carboni.

Les praderies de **Posidònia** constitueixen un capital natural a explorar i protegir per les seves funcions en la protecció del litoral, la qualitat del aigua i com viver de múltiples espècies.

4. Transport marítim sostenible

- **Propulsió de baixes emissions:** Embarcacions amb sistemes elèctrics, d'hidrogen o assistides per energia eòlica.
- **Logística marítima verda:** Optimització de rutes i tecnologies per reduir emissions.

Existeix indústria naval; pot ser una font d'ocupació.

5. Gestió de residus i contaminació

- **Sistemes de gestió de residus costaners:** Tecnologies per prevenir contaminació marina d'origen terrestre.
- **Dessalinització sostenible:** Producció d'aigua potable amb tecnologies de baix impacte ambiental.

Àmbit per desenvolupar.

6. Conservació i restauració d'ecosistemes

- **Projectes de restauració:** Recuperació d'aiguamolls, esculls de coral i praderies marines.
- **Protecció d'àrees marines protegides (AMP):** Estratègies per conservar biodiversitat marina i costanera.

Hi ha iniciatives en curs, amb potencial de desenvolupament.

7. Innovació i tecnologia

- **Plataformes digitals:** Eines per monitoritzar i avaluar l'estat dels ecosistemes marins.
- **Biotecnologia marina:** Descobriment de nous compostos i aplicacions en medicina, alimentació i indústria.

Existeixen iniciatives en marxa, amb recorregut per ampliar.

8. Educació i sensibilització

- **Programes d'educació ambiental marina:** Iniciatives per augmentar la consciència sobre la importància dels oceans i la sostenibilitat.
- **Formació en economia blava:** Preparació de professionals en àmbits com la governança marina, les finances blaves i les tecnologies sostenibles.

Hi ha iniciatives en curs, amb marge de desenvolupament.

9. Plataformes digitals i eines d'avaluació

- **Ocean Impact Navigator (OIN):** Marc d'avaluació per mesurar l'impacte positiu de les innovacions en l'ecosistema oceànic.
- **Plataformes de dades oceàniques:** Eines per recopilar i analitzar dades sobre l'estat dels ecosistemes marins i costaners.

Aquestes àrees econòmiques emergents ofereixen oportunitats per al desenvolupament de nous models de negoci, la creació d'ocupació i la inversió en tecnologies innovadores, tot prioritzant la sostenibilitat i la regeneració dels ecosistemes marins i costaners.

Observació: a Canàries ja han començat a desenvolupar aquesta estratègia a través de la Direcció General de Economia i Indústria que ha creat l'Observatori Canari de l'Economia Blava i ha elaborat la "Estrategia Canaria para la Economía Azul 2021-2030" en l'any 2021.